

En trønder i Paris



Thomas Tellefsen (1823-74) var noe så sjelden som en nordmann i Paris. På den tiden da Paris var sentrum for klaverspill – som så mye annet. I denne byen, som også Waldemar Thrane og siden Ole Bull besøkte, trollbandt virtuoser som Chopin, Liszt, Mendelssohn, Ferdinand Hiller og Sigismund Thalberg publikum i de parisiske salonger og konsertsaler. Men i 1842 kom en trønder, Thomas Dyke Akland Tellefsen, til Paris for å studere klaver der.

Han var for så vidt ingen hvem som helst. Faren, organist i Nidarosdomen, hadde studert med Ole Andreas Lindemann, som var en elev av Israel Gottlob Wernicke, som igjen var elev av Johan Philipp Kirnberger – en elev av selveste Johann Sebastian Bach! Som så mange pianister, også nålevende, siden har smykket seg med: at det går rett linje «fra Beethoven til meg» – en slik «linje» kunne Tellefsen flere generasjoner tidligere føre tilsvarende langt tilbake.

Tellefsen ble ikke bare elev av Chopin; han fikk tilgang til den feterte komponisten og pianistens innerste sirkler, og kunne etter Chopins død overta mange av hans elever. Det var grevinner, hertuginner og prinsesser, hvorav en rekke, sammen med baroner og grever, figurerer i dedikasjoner Tellefsen noterer i sine klaververk. Bare et fåtall av de opp imot hundre klaverstykker som Steen-Nøkleberg her har samlet, har tidligere vært å høre på plate, og enda færre i konsertsalen. Det er derfor en begivenhet av de store at dette vesentlige stykke av norsk musikkarv nå er dokumentert. Tidligere har Steen-Nøkleberg spilt inn Tellefsens klaverkonserter og bidratt i kammermusikalske verk (alle på Simax).

Men dette er ikke bare en verdifull historisk dokumentasjon. Det er glitrende fremførelser av verk som burde være på repertoaret til ikke bare norske, internas-



KLAVERKUNST: Einar Steen-Nøkleberg, har gjort et kjempearbeid med å løfte frem Thomas Tellefsens klaverkunst.

jonalt kjente pianister. Vel er Marsurkaene op.1 langt fra Chopins melodiske oppfinnsomhet og harmoniske finesser. Men de har merkelig nok et islett av norske klanger, i et nostalgisk tonefall som tilsvarer Chopins lengt etter det polske. Det var før Kjerulf og Grieg fastla det norske tonefall. Men hør på spor 14-18 på den første cd-en! Det er musikk som griper én, og særlig hvis den er omgitt av «det første møtets sødme». Steen-Nøkleberg har i sin kommentar i teksthftet rett i at Tellefsen mer er analog til Peder Balke enn til nasjonalromantikerne (I. C. Dahl, Tiedemann, Gude).

Steen-Nøkleberg har, helt etter mitt eget hjerte, valgt å spille de utgitte komposisjoner på et moderne flygel. Var det noe en klaver-virtuos så for seg, så var det klaverets fremtidige forbedringer! Det estetisk riktige kan være noe annet enn det tidsriktige. Steen-Nøkleberg har imidlertid en hel cd med innspillinger av upubliserte verker (i alt 44!), spilt på et Érard-flygel (London 1853). Det gjør at vi også får en interessant tidskoloritt – Tellefsen foretrakk nemlig Érard-flygelet fremfor Pleyel. En rørende avslutning her er preludiet i g-moll, «I Jesu Navn» (spor 44).

LETT OG ELEGANT



Labadie. Virgin classics.

C.P.E. Bach:
Cellokonserter. Virgin Classics. Truls Mørk, cello; Les Violons du Roy, dir. Bernard



Dette opptaket er gjort i Quebec i 2008, altså før Truls Mørk bokstavelig talt ble satt ut av spill (men heldigvis i år har kommet sterkt tilbake etter sykdommen). Det er tre cellokonserter av Bach-sønnen Carl Philipp Emanuel, i sin tid kalt «Bach le Grand» – den store Bach. Han var eksponent for den «nye følsomhet», som ikke er det samme som følelser eller emosjoner, som noen tror, men som likevel distanserte seg fra barokkens kalkulererte affekter og «ville utdrive sitt eget jeg i musikken».

Truls Mørk, kjent for sin store tone og uttrykksfulle fraserings i f.eks. Dvorák, Brahms, Tsjajkovskij, er i disse konsertene usedvanlig elegant, fast og lett i strøket. Det er særdeles godt tilpasset den bølgende følsomheten – en slags pendant til meteorologiens flo og fjære – som det kanadiske historisk orienterte ensemblet

Les Violon du Roy er eksponent for. Samtidig har Mørks storartete instrument det register og den «tone» som gjør at celloen kan sammenlignes med menneskestemmen.

SIGERLAND I SAMTIDSMUSIKK



«Written in Sand». Verk av Salonen, Hallgrímsson og Ruders. Sølve Sigerland fiolin, Risør Festival Strings, dir. Per kristian Skallstad. Simax.



Sølve Sigerland, som Stavanger-publikummet kjenner som førstefiolinist i Grieg-Trio, kom tidlig i år med denne cd-en, viet finsk, islandsk og dansk samtidsmusikk. Det viser ham i et bredt spekter av samtidsmessige uttrykk, ett modernistisk, et annet «postmoderne» som forholder seg eksplisitt til historien, og et tredje som peker fremover.

Det første står danske Poul Ruders for, i «Variations». Ruders er en særdeles produktiv og reflektert komponist som fra og med 90-årene også oppføres mye

i England og USA. «Å utfordre publikum er mindre nedlatende enn å late som om det ikke eksisterer», uttalte han en gang. I «Variations» får Sigerland boltre seg ikke minst teknisk, med raske skift mellom registre, brå endringer i tempo og energiske aksenter. Esa-Pekka Salonen – altså den samme som dirigenten – leker i «Lachen verlernt» med tradisjonen, brokker av en romantisk fiolinkonsert, med mange lyriske episoder. «Sul ponticello»-effekter (spill nær stolen) gir en glassaktig, vislende lyd som alternerer med dobbeltgrep og vanskelige passasjer.

Selv har jeg mest sans for Hallgrímsson. Både hans «Offerto» for solo-fiolin og det prisbelønte «Poemi» for fiolin og strykere. Det første domineres av eksperimenterende klanger, stille, klagende, som om de var spor av andre klanger («skrevet i sand»). «Poemi» er nærmest en fiolinkonsert med religiøse titler. I «Jakobs drøm» er fiolinen i forgrunnen, med orkesteret som bakgrunn for det stilt drømmende, mens scenen skifter til det dramatiske i neste sats for så å ende i «Jakobs kamp med engelen», der det virkelige utkjempes en Jakobskamp i orkester og fiolin. Dette er et krevende verk som både solist og strykeorkester mestrer på en fremragende måte.

SKJØRT, SOM PORSELEN



«Crystalline». Verk av Karen Tanakas. Signe Bakke, klaver. Utgitt på 2L.



Klang, klang og atter klang. Funklende, rene, delikate, raffinerte. Eller som vann eller krystall – transparente. Alt til å meditere over, særlig der musikkens varighet ligner minimalmusikk. Men det lønner seg ikke å ha denne musikken som bakgrunnsteppe, eller å drømme seg bort. For overgangene, skiftene kan være ørsmå og krever full oppmerksomhet.

Det er store dynamiske spenn i de 18 stykkene på denne cd-en. Og svært ulike klangkvaliteter. Det gjør at det aldri blir monotont. Signe Bakke spiller dem elegant, delikat, og med kraft der det trengs. Lydkvaliteten er prima, som alltid fra 2L.

Klassisk